

صلح مال در مقابل تعهد به پرداخت مستمری در حقوق ایران

و

رانس و ر (Rente viagère) در حقوق فرانسه

نویسنده:

مسعود جمشیدنی نانی

عنوان و نام پدید آور	صلح مال در مقابل تعهد به پرداخت مستمری در حقوق ایران و رانت ویژر (rente viagere) در حقوق فرانسه نوشته مسعود جمشیدی نائینی.
مستحضات نشر	کرج الماس البرز - ۱۳۹۵
مستحضات نشر	ص ۱۰۲
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۵۷۸-۴۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	دیبا
موضوع	مستمری - قوانین و مقررات - ایران
موضوع	مستمری - قوانین و مقررات - فرانسه
موضوع	سازش (حقوق) - ایران
رده بندی دنگره	۱۳۹۵ ص ۸ ج ۸ / HG ۸۷۹۰
ردخ بندی دیویی	۳۶۸/۰۱
سرشناسه	جمشیدی نائینی، مسعود. ۱۳۵۶

انتشارات الماس البرز

انتشارات الماس البرز

گرافیکست: دلارام پری پیکر

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

چاپ اول: ۱۳۹۵ / شماره گان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۷۸-۴۲-۱

توجه: کد حقوق بادی و معنوی چاپ و نشر طرح روی جلد و عنوان کتاب با توجه به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و نشریات، مصوب سال ۱۳۴۸ برای انتشارات الماس البرز نویسنده محفوظ است. مرکز استاده بدون مجوز کتبی از ناشر و نویسنده تعلق بوده و بر اساس بند (۵) ماده ۲۳ قانون قابل پیگیری در محاکم قضایی می باشد.

البرز - کرج - بلوار طالقانی - ۱۶ متری انقلاب - گلستان ۲ ساختمان مروارید
 همراه: ۰۹۱۲۶۹۶۳۶۲۱ فکس: ۰۲۶-۳۲۴۰۰۳۶۳
 aa_pub@yahoo.com

فهرست

مقدمه	۶
فصل اول: ماهیت صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری	۱۲
گفتار اول: تبیین ماهیت صلح در مقام معامله	۱۲
تعریف عقد صلح	۱۳
ارکان عقد صلح	۱۵
اقسام عقد صلح	۲۰
الزامات عقد صلح	۲۲
شرایط عقد صلح	۲۴
گفتار دوم: تمییز صلح در مدام مسئله از نهادهای حقوقی مشابه	۲۵
مقایسه ماهیت عقد صلح با عقد هبه	۲۵
مقایسه ماهیت عقد صلح با عقد عاریه	۳۲
مقایسه ماهیت عقد صلح با عقد بیع	۳۹
مقایسه ماهیت عقد صلح با بیمه عمر	۴۵
فصل دوم: ماهیت شرط تعهد به پرداخت مستمری	۵۶
گفتار اول: ماهیت مشروع شرط تعهد به پرداخت مستمری از حیث اعتباری	۵۷
موضوع شرط تعهد به پرداخت مستمری	۵۸
موضوع عقلایی شرط تعهد به پرداخت مستمری	۶۰
موضوع قابلیت تعیین شرط تعهد به پرداخت مستمری	۶۱
گفتار دوم: ماهیت مشروع شرط تعهد به پرداخت مستمری از حیث ارتباط با عقد	۶۴
فقدان جهل منجر به جهل به عوضین	۶۵
عدم مخالفت با مقتضای عقد صلح	۶۸

فصل سوم: احکام صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری	۷۶
گفتار اول: احکام ناظر به خود عقد صلح در برابر تعهد به پرداخت مستمری	۷۶
لزوم عقد	۷۶
امکان فسخ یا تفاسخ عقد	۷۸
گفتار دوم: احکام ناظر به شرط تعهد به پرداخت مستمری	۸۱
حکم ناظر به شرط تعهد به پرداخت مستمری برای مدت معین	۸۱
حکم ناظر به شرط تعهد به پرداخت مستمری برای مادام العمر	۸۳
 فصل چهارم: آثار صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری	۸۶
گفتار اول: آثار صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری نسبت به موضوع صلح	۸۶
در قرض بقا عقد	۸۶
گفتار دوم: آثار صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری نسبت به متصالحین	۸۸
آثار صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری نسبت به مصالح و متصالح	۸۹
آثار صلح مال در برابر تعهد به پرداخت مستمری نسبت به شخص ذینفع	۹۰
منابع و مأخذ:	۱۰۰

مقدمه

اراده افراد در انجام معاملات و فعالیت‌های اقتصادی معمولاً متأثر از ساختارهای حقوقی معین است که از قدیم‌الایام وجود داشته و گاه با اصلاحاتی از طرف شارع به امضاء رسیده است. این انسان اجتماعی برای ادامه زندگی ناگزیر از برخورداری از کار هم‌نوعان خود است و از این‌رو در همه نظام‌های حقوقی دنیا قرارداد را که حاصل تراضی دو طرف آن است، بایقه اصلی این برخورداری قرار داده‌اند. علی‌القائده منطق حکم می‌کند که اثر قراردادها تنها دامن‌گیر اشخاصی باشد که در ایجاد آن دخالت داشته‌اند. (اصل نسبی بردن قراردادها) باین حال ضرورت‌های زندگی اجتماعی و میل انسان به برخورداری کردن دیگران از حاصل فعالیت خود، از قدیم‌الایام مانع از محصور ماندن روابط انسان‌ها در چهار سنگ منطق بود؛ پدری که طفل شیرخوارش بی مادر شده، ناگزیر بود با دایه‌ای قرارداد ببندد تا فرزندش را شیر دهد و یا شخص مشرف به موتی که نگران معاش آینده فرزند محجور یا جنین خود بود میل داشت در مقابل صلح اموال خود به متصالح، نامبرده نفقه فرزند خود را بر عهده بگیرد. اما در دنیای امروز این ضرورت‌ها فزون‌تر شده همچون انعقاد قرارداد از سوی کارفرمایان با مؤسسات جهت بهره‌برداری

کارگزارانشان، بیمه نمودن آنها، ارائه امتیازاتی جهت استفاده آنها و... که البته مورد آخر همچنان پابرجا مانده است.^۱

نهاد تعهد به نفع شخص ثالث که استثنایی بر اصل نسبی بودن قراردادهاست، امکان پاسخ به این نیازها را تا حدی فراهم می‌سازد. یکی از مصادیق نقض اصل نسبی بودن قراردادها در قانون مدنی ایران مفاد ماده ۷۶۸ قانون مدنی می‌باشد که مطابق مفاد این ماده در عقد صلح ممکن است احد طرفین در عوض مال الصلحی که می‌گیرد متعدد شود که نفقه معینی همه ساله یا همه ماهه تا مدت معین تأدیه کند. این تعهد ممکن است به نفع طرف مصالحه یا به نفع شخص یا اشخاص ثالث واقع گردد. بر این اساس، مال مالی که قبال تعهد به پرداخت مستمری به‌عنوان یکی از مصادیق تعهد به نفع ثالث محسوب می‌گردد به دنبال خواهد داشت. مفاد این ماده اقتباسی است از نظام حقوقی فرانسه که مدوئین قانون مدنی ایران به تبعیت از نظام حقوقی فرانسه به منظور اطمینان خاطر مصالح جهت پرداخت مستمری به شخص مورد نظر وی این قاعده را در حقوق مدنی ایران تحت قالب «تعهد به نفع شخص ثالث» تعریف نموده‌اند.^۲

در حقیقت انتقال مال به صورت بلاعوض به شخص و تعهد به پرداخت مستمری به دیگری طی دو عمل حقوقی جداگانه، اشکالات عدیده‌ای در بر دارد و ممکن است

^۱ کابوزیان، ۱۳۶۸، ص ۳۸۵.

^۲ مدنی، ۱۳۶۶، ص ۳۵۶.

لزوم پرداخت مستمری مورد تردید جدی قرار گیرد. بر این اساس در موردی که شخص به هر دلیل بخواهد اطمینان حاصل نماید که شخص تحت حضانت وی و یا شخص دیگر مورد علاقه او در زمان نیاز، مستمری برای رفع نیاز خود دریافت خواهد کرد، مفاد ماده ۷۶۸ قانون مدنی راهکار بسیار مناسبی است. اما تحلیل این ماده نیازمند بحث و بررسی در خصوص نحوه انعقاد قرارداد و اجرای تعهدات آن و همچنین ارض انحلال قرارداد است. ابهامات و سؤالاتی همچون اینکه دخالت شخص ثالث در این نوع از قرارداد چگونه است؟ آیا برای انعقاد قرارداد قبولی ثالث لازم است؟ بر فرض مثبت بودن پاسخ سؤال قبل آیا رضایت و قبولی ثالث مبین ثبوت حق است یا اثبات حق؟ بر فرض عدم انجام تعهدات قراردادی رابطه بین اشخاص بر چه مبنایی قرار می‌گیرد؟ چه ضمانت اجرایی در دسترس طرفین عقد و نیز ثالث از طرف دیگر می‌باشد؟ یا نوع به اینکه صلح مال از سوی مصالح به متصالح می‌باشد لکن دریافت مستمری توسط ثالث صورت می‌گیرد؟ در فرض انحلال قرارداد نحوه بازگشت قرارداد چگونه است؟ آیا قرارداد به چه نحو خواهد بود؟ مستمری پرداخت شده باید از سوی مصالح مسترد شود یا از سوی ثالث دریافت کننده؟ و...

به‌طور کلی می‌توان گفت که نظر به پیچیدگی‌های روابط انسانی در عصر حاضر و بخصوص مسائل مادی و اقتصادی آن این‌طور به نظر می‌رسد که ماده ۷۶۸ قانون مدنی می‌تواند کاربرد فراوان داشته باشد ولی به دلیل عدم آشنایی عموم مردم و

عدم تبیین و شرح زوایای مختلف آن توسط حقوق دانان کمتر به کار گرفته شده است. بنای عقلا بر آن است که این ماده از قانون برای پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی و اقتصادی امروز، از بسیاری راه‌حل‌های ارائه شده، مناسب‌تر و مصون از اشکال است. همچنین موضوعاتی از قبیل تعهد به پرداخت وجه معینی در قبال عوض صلح تعهد به نفع ثالث، عملیات بانکی (اعطای وام با اخذ سود، پرداخت سود به سپرده‌های ثابت) و بیمه، پاره‌ای از مصادیق این ماده می‌تواند باشد. ما در این کتاب با بررسی حدودی عقد صلح و مقایسه ماهوی آن با سایر نهادهای حقوقی مشابه همچون عقد هبه، عاریه، بیع و بیمه عمر، به تبیین ماهیت مشروع شرط تعهد به پرداخت مستمری از حیث استقلالی و از حیث ارتباط با عقد پرداخته و سپس با بررسی احکام ناظر بر آن و آثار صلح مال نسبت به طرفین عقد صلح یعنی مصالح و متصالح و همین‌طور شخص دین، سعی در معرفی نقاط ناشناخته و بررسی دقیق و علمی آن خواهیم داشت.